

## 31. MENSENETERS

Samengestelde zin
-------------------

<b>Doel</b>	de leerlingen. herkennen binnen bepaalde taalgebruikssituaties enkelvoudige en samengestelde zinnen op het niveau van betekenis en vorm.
<b>Vaardigheden</b>	spreken - luisteren - lezen - schrijven

### Stap 1

De leerlingen. houden aanvankelijk hun boek dicht. Ze moeten in eerste instantie hun boek zelfs niet nemen, anders wordt de verleiding groot het toch open te slaan en te gaan zoeken.

#### Aanbodfase

1. De leerkracht leest de tekst van de Dayaks op een eentonige manier voor en rust duidelijk bij elke punt. Opdracht 1 kan mondeling en klassikaal gebeuren. Nu pas openen de leerlingen. hun boek.

2. De leerlingen. komen tot het inzicht dat een *verhaal* zonder *en* niet vlot verloopt. In zwakkere klassen kunt u de leerlingen werkelijk alle punten door 'en' laten vervangen (schriftelijk). Sterkere klassen kunnen dat onmiddellijk mondeling doen. Dat gebeurt dan klassikaal.

#### ZIEN WIJ ER GEVAARLIJK UIT?

Wij wonen op het eiland Sarawak ..... wij worden Dayaks genoemd.....

in Europa zeggen ze dat we koppensnellers zijn ..... sommige van onze voorouders deden dat misschien wel ..... toen trokken ze ten strijde tegen andere stammen..... nu leven wij vreedzaam in ons huis..... zien wij er soms gevaarlijk uit ?

Ons lange huis staat op palen langs de Balingian-rivier..... daar wonen wel twintig families..... meestal zijn mijn mama, mijn broertje en ik alleen thuis..... papa werkt op de rijstvelden .....wij verbouwen droge rijst en peper.....wij verkopen de peper aan een Chinese handelaar.....in het bos zoeken wij zoete aardappelen en bamboescheuten.

Grootvader vaart met zijn prauw op de rivier .....hij vangt vis met zijn net.....

nu en dan mag papa werken voor een Engelse maatschappij.....de Engelse maatschappij zoekt hier naar olie.....papa spaart geld.....later kan hij ons naar de kostschool sturen in Sibu.....de ingenieur van de maatschappij komt soms op bezoek in ons huis.....wij noemen hem meneer Witneus.....

ik versta hem niet goed .....ik spreek alleen maar Maleisisch.

Kijk eens in je atlas.....zoek eens op een wereldkaart waar Sarawak ligt.....

je weet waar ik woon.....zoek eerst naar Maleisië.

Ook bij ons is er in de Tweede Wereldoorlog veel en hard gevochten .....de

oudere mensen vertellen over de Tweede Wereldoorlog.....Amerikaanse soldaten vochten in ons land tegen de Japanners.

3. Mondelinge, klassikale bespreking. Het is mogelijk dat de leerlingen hier al komen aandragen met oplossingen bij opdracht 4 en 5. De opdrachten zijn bewust heel eenvoudig en eenduidig gehouden om ook de zwakkere leerlingen toe te laten stap voor stap de denkwijze te volgen.

4. Hier kan blijken dat het niet altijd even opportuun is zinnen samen te stellen.

#### *Zoekfase*

6. Vergelijking van de samengestelde zin met de enkelvoudige. De leerlingen formuleren eigenschappen die hen opvallen. Let erop dat u de termen samengestelde en enkelvoudige zin nog niet gebruikt (tenminste als de leerlingen die niet kennen).

4-6 worden op een afzonderlijk blad gemaakt. Werkvormen: 1,2,3,4 klassikaal (in sterkere klassen); 1 klassikaal en 2, 3,4, per 2 of individueel (in zwakkere klassen), opdracht 5 groepswerk, opdracht 6 eerst groepswerk en vervolgens klassikale evaluatie

## **Stap 2**

### *Aanbodfase*

De leerlingen leren van enkelvoudige zinnen vlotte samengestelde zinnen maken. Nadat ze van de tekst een vlot geheel hebben gemaakt, zetten de leerlingen (per 2) de enkelvoudige zinnen en de samengestelde zinnen in twee kolommen (let op met het gebruik van deze termen, cf. stap 1). In opdracht 2 vergelijken ze de twee kolommen met elkaar. Misschien noemen de leerlingen het 'enkele' en 'dubbele zinnen'. Laat hen dat gerust doen.

### *Zoekfase*

4-5. De leerlingen bekijken de samengestelde zinnen van naderbij. Wat is het verschil. Er wordt hier vooral ingegaan op het 'waarom'.

Werkvormen: 1, 2, 3, 4 groepswerk, 5 klassikaal

## **Samengevat**

Pas hier komt de benaming enkelvoudige en samengestelde zinnen aan bod. Als de leerlingen niet tot de verbanden van de samengestelde zinnen komen, laat ze dan weg. Zij komen duidelijker aan bod na stap 3.

## **Stap 3**

*Aanbodfase*

In deze stap zijn de enkelvoudige zinnen met verkeerde voegwoorden samengesteld. De inhoud van de tekst zullen de leerlingen nog wel kunnen navertellen, maar er zal wellicht commentaar komen bij sommige passages. Stap 3 is eigenlijk een verdere uiteenzetting van vraag 5 uit stap 2. Hier wordt werkelijk de nadruk gelegd op de verbanden in samengestelde zinnen.

*Zoekfase*

4.

Werkvormen: 1,2 groepswerk; 3,4 klassikale evaluatie

**Samengevat****Lesonderwerp**

Nu vullen de leerlingen in de voorziene ruimte het lesonderwerp in.

**Oefening**

Heel traditionele oefeningen, die eventueel als huiswerk gegeven kunnen worden.

**Uitbreiding**

Zie volgende bladzijde

In de volgende tekst vind je een aantal cursief gedrukte zinnen. Maak er samengestelde zinnen van. Druk het verband uit dat in de linkermarge wordt aangegeven.

### YOUSSAF: HET GEHEIM VAN EEN KOELE TENT

redengevend verband	Jordanië - Bedoeïenen zijn een gastvrij volk. <i>Bij hen ben je altijd welkom. De deur van hun huis staat altijd open. Eigenlijk is hun huis een tent. De deur is een</i>
gevolgaanduidend verband	<i>groot doek. In feite is 'de deur' meestal toe. Het tentdoek is er inderdaad vaak neergelaten. Het kan er verschrikkelijk warm zijn.</i>
redengevend verband	'In onze tent is het best fris,' zegt Youssaf. 'Kom maar eens naar binnen.'
redengevend verband	Youssaf rent ons voor. <i>Hij heeft een wollen truitje aan, een witte broek en stevige schoenen.</i> Op de rotsbodem kan je sterke schoenen best gebruiken.
redengevend verband	Het tentdoek rust op grote houten palen. Die houden alles stevig op hun plaats.
aaneenschakelend verband	<i>Dat is nodig. Soms is er veel wind. Soms steekt er zelfs een hevige storm op.</i>
aaneenschakelend verband	Youssafs moeder heeft in een kamer een stapel tapijtjes en matten geweven: grote en kleine. <i>Die maakt ze zelf uit geitenhaar of schapenwol. Ze verft de stof zelf.</i> Met felle kleuren maakt ze mooie tekeningen op de stof. Youssafs moeder verkoopt haar werk vooral aan voorbijkomende toeristen. Zelf draagt ze een mooie hoofddoek.
aaneenschakelend verband	<i>Youssaf heeft nog twee broers. Die passen op de schapen.</i> De kudde graast iets verder op een kale heuvel. IJverig kauwen de schapen op alle sprietjes groen die ze nog vinden.
tegenstellend verband	<i>Buiten schijnt de zon ongenadig hard. In de tent is het lekker fris.</i> Hoe dat komt?
gevolgaanduidend verband	'Dat is een beetje een bedoeïenengeheimpje,' lacht Youssafs ma. 'Onze tenten zijn gemaakt uit geitenhaar. We weven de stoffen zelf op onze oude weefgetouwen. Ik leerde dat van mijn moeder. <i>Geitenhaar is wel iets speciaals. Daarin zit het geheim van onze koele tent! Kijk...</i>
aaneenschakelend verband	<i>Youssafs mama neemt een streng geitenhaar. Ze laat het ons zien.</i>
aaneenschakelend verband	<i>'Geitenhaar rekt gemakkelijk uit. Het is ook heel sterk. Geitenhaar heeft daarenboven een heel speciale eigenschap. Bij warm weer krimpt het een beetje. Bij koud weer zet het wat uit:</i> net voldoende om zijn speciale werk te doen. Een lap stof uit geitenhaar krimpt een heel klein beetje als het zeer heet is. <i>Er ontstaan wel duizenden kleine gaatjes in die stof. Dat zijn luchtgaatjes. De wind kan door deze piepkleine openingen. De temperatuur binnen is altijd lager dan buiten. In de tent blaast er steeds een beetje wind. Die gaatjes zijn te klein om de zon door te laten. De warmte blijft buiten!'</i>
tegenstellend verband	
aaneenschakelend verband	
redengevend verband	
gevolgaanduidend verband	

redengevend verband  
aaneenschakelend verband

Een tentdoek uit geitenhaar zorgt bij hitte dus voor een soort airconditioning!

En als het koud is?

'In de winter gebeurt het omgekeerde. Alle draden geitenhaar zetten uit. Alle gaatjes in de stof zijn potdicht. *Zo kan er geen sikkepit wind in de tent binnen.*

*Het doek is dan potdicht. Zo blijft de koude buiten.'*

Knap van de Bedoeïenen!

Youssaf lacht ons trots toe.

(Vrij naar Marnick Depuydt Stipkrant 30 augustus 1994.)